

Gammal uppbyggelselitteratur.

Tiden lider ej brist på kristlig litteratur. Ständigt nya böcker i andliga ämnen utkomma. Och mycket av vad som så utkommer, blir tydligen både köpt och läst. Mätte det bara också vara så att det läses med den eftertanke, stillhet och andakt som andliga böcker kräva. Undertecknad vill härmed fästa uppmärksamheten på en serie böcker innehållande den s. k. gamla uppbyggelselitteraturen, som f. n. utgives på Diakonistyrelsens förlag.¹⁾ Det är underligt, att redan en så gammal bok som *Scrivers själaskatt* uppmanar att »göra skillnad på böcker och böcker och att ej betunga sig med för många». Nej, man skall göra sig »väl bekant med några få, som framför andra befunnits tröstefulla och lärorika och sedan läsa dem flitigt jämte bibeln». Förvisso ett råd, som även vi hava gott av att åtlyda. Nu skall det strax sägas, att fastän denna gamla värdefulla uppbyggelselitteratur utgives i nutida språkdräkt, är den ej utan vidare lättläst, ej i den meningen att den är svår att förstå, men direkt biblisk som den är, fordrar den för att läsas med behållning ett avgjort intresse för det specifikt kristliga och för uppgiften att omsätta tro i gärning. Man kan ej läsa dessa böcker som något slags lättare lektyr som man tilläventyrs vill syssla med mera för den andliga kulturhistoriens skull, de kräva tvärtom för att rätt tillgodogöras en viss andlig koncentration, som det ju emellertid ej skadar att öva sig uti. Här nedan göres ett försök att återgiva några tankar ur denna litteratur.

Ett omutligt, strängt, ja hårt allvar möter överallt i dessa gamla uppbyggelseböcker. Hela det kristna livet framställes som en oavlätlig kamp mot synden och ett grundligt utrotande av denna i sann bättring och i ständigt framåtskridande helgelse. Här duger ingen, som ej vill dö ifrån sig själv, och som ej vill förstå, att Guds lags andliga mening är att fostra oss till större stränghet, noggrannhet och allvarligt bemödande än vad oomvända människor anse höra till ett kristligt leverne. Det gäller att ej hemfalla till andlig vårdslöshet, ej heller får man bliva av den veka, ombytliga typ, som tycker, att kristendomen blir dem för gammal och vandrigen på livets väg för ledsam, om man under lång tid blott har att bruka Guds ord och hålla ut i kampen mot synden. Det klemas ej med människan i den gamla uppbyggelselitteraturen, det är en bister och skarp, men klar och hög luft, som där möter oss.

Men vilka höga och härliga tankar om det kristna livet framställas ej här! Den kristne skall genom Guds ord lära känna den fördolda vishet och sanning, som är förborgad för världen, ja den, som undfår Guds Ande och hans gåvor varder därigenom på ett andligt sätt invigd, och hela livet samlar sig sedan omkring detta ena, stora: att Guds avbild mätte upprättas i hjärtat och att livet dag för dag mätte levas i den nya födelsens kraft. Ty ju mera olik man är Gud, ju längre borta man lever från Herren Kristus, dess mindre är man människa. Att vara människa är att leva livet i gemenskap med Gud och Kristus. Målet är att Gud må bliva

¹⁾ Arndt: *Den sanna kristendomen* I, II, III. *Scriver: Själaskatt*. Schartau: *Evangeliepredikningar*. Bengel: *Evighetstankar, Helig tillbedjan*.

allt i alla och vägen till detta mål går genom tillägnelse av livets och uppståndelsens kraft: allt — liksom i bibeln — andas kors och uppståndelse på dessa klassiska sidor.

Äktheten i det kristna livet prövas emellertid av den kraft, varmed tron förmår omsättas i kristlig växt och i kärlekens gärningar. Alla kyrkans lärare hava erkänt, att det är lika viktigt att driva läran om goda gärningar som om trön. Vad vi inhämta ur Guds ord skall ej endast stanna i minnet, utan det skall intaga hjärtat, styra viljan, helga alla krafter, så att ordet blir kött och blod i vårt liv. Av en kristen skall utdanas en omvänd, helig, pånyttfödd människa, som är så sund till själ och ande, att hon har smak för och kan tillägna sig det förborgade himmelska mannat i ordet och danas till ett dugligt redskap i Kristi hand för att åstadkomma gagn i hans rike. Guds ord skall visserligen gå före det lekamliga arbetet, men andligt liv skall tätt åtföljas av lekamligt arbete och förorsaka flit och drift däruti. En kristens hjärta är som passaren, vars ena fot står i medelpunkten medan den andra löper omkring och ritar upp omkretsen; när den yttre människan sysslar med det världsliga måste den inre stå kvar i medelpunkten: intet mot Gud, intet mot kärleken till nästan. Vi få ej anse detta omöjligt, ty vi äro visserligen av syndigt kött och blod, men ej endast det, vi äro kristna och hava medel till hands, varigenom vi dagligen kunna stärkas och förbättras.

I detta sammanhang bör omtalas, hur kraftigt övningens betydelse framhäves: öva dig i gudsfruktan! Visserligen kan man ej själv göra sig from, ty Gud är början och fortsättningen och fullbordan av vår frälsning, men det gäller att öva sig uti att vara stilla inför Guds ord och genom bön driva undan den andliga sömndvalan. Det gäller att lära själen att vara stilla i Gud, ty liksom ingen vacker musik kan höras i ett hus, där man glammar och bullrar så kan ej heller Gud göra sig hörd i ett världsligt hjärta. Här måste köttet tvingas och göras anden underdånig, så att man regelbundet och uthålligt använder sig av Guds ord och kyrkans vedertagna ordning i gudstjänst, bön och sakrament. Ej minst detta är nog ett ord för vår tid, där andakt, gudstjänstbesök och nattvardsgångar nog så lätt bli beroende av huruvida man har tid och lust och känner sig vara i den rätta stämningen.

Att emellertid övningen ej i och för sig är något förtjänstfullt utan endast ett medel att föra oss fram mot målet framhäves på mångahanda sätt. Kort och kärvt säges ifrån, att man skall bruka ordet utan att tänka på att man därigenom själv skall uträtta något: ordet skall brukas för det enda stora ändamålet, att man därigenom må bli valig. Det är alltså ej jag, som genom att iakttaga en regelbunden andlig ordning bidrager till mitt frälsningsverk, utan därigenom verkas allenast, att Gud kan utföra sitt verk i mig, ty om människan själv vill göra sig from utan hjälp av nåden från himmelen, då svalnar snart hennes iver. Och långt ifrån att den rätta andliga övningen gör en människa säker och stolt i sin andliga ställning, är det tvärtom så, att ju längre man övar sig i gudsfruktan, desto ringare aktar man sig själv, ja de som övat sig mest erkänna gärna, att kristendomen blivit dem en ström som de ej kunna gå över . . .

I enlighet med vad som nu blivit sagt, är det naturligt, att det kristna

livet framställes som ett växande. Om Kristus lever i oss, om Gud verkar i oss, blir vårt andliga liv intet stillastående. Kristus skall ej blott vara vår Frälsare utan även vår förebild, som vi skola växa upp emot. Framåt, uppåt är det kristna livets utvecklingslag. En kristen skall här på jorden växa från ett av de andliga barnen genom den andliga ungdomen, fram till att bliva en av de andliga fäderna, en av dessa andligen fasta, ödmjukt starka människor, som hava en trosvisshet, vilken endast beror av Guds löften, och under hårda tider kan undvara både hugsvalelse och andlig fröjd. Det är dylika ödmjuka människor som rätt kunna bedja om, att Gud måtte i deras hjärtan inplanta ett heligt begär efter fullkomlighet. De lära sig visserligen, att kristendomen alltid består mera i ett flitigt viljande och övande än uti fullbordande och fulländande, men de erfara också huru Kristus trots allt behåller dem hos sig och ibland bevärdigas de att genom Ordet åtnjuta en himmelsk sabbatsvila i hjärtat.

Därför kan det sägas, att det kristna livet trots allt allvar och kamp är glädje och fröjd. Helighet och glädje äro evigt samhörande och utgöra Guds sanna avbild. Så mycket av Guds kärlek man har i sitt inre, så mycken andlig glädje har man ock. Det ligger glädje i att smaka Guds ord, det ligger glädje i att bedja, det ligger glädje i att vandra efter Herrens lag och den största glädjen är att man väntar sin Frälsares ankomst till domen såsom det sista och fullkomliga uppenbarandet av hans härlighet.

När man läser denna gamla uppbyggelse-litteratur märker man nog samt att man här möter några av kyrkans store. Visst finner man partier, som man går förbi mera oberörd, därför att de sakna aktualitet för vår tid, men överallt finner man dessa gyllene ord och dyrbara ställen, som äro betydelsefulla för kristna människor, oavsett under vilken tid de leva.

Denna klassiska uppbyggelse-litteratur är som nämnts direkt uppbyggd på bibeln och för rakt in i bibelns värld. Därför giver den andakt och helgd, klarhet och kunskap, och ständigt påträffar man ställen, som väl lämpa sig för stilla eftertanke och meditation. Och allt vill förhjälpa oss till att erfara något av det heliga innehållet i denna bön: »O du livets furste, ditt liv beviser sin kraft hos oss med hela dess allmakt!»

E. Lundblad.

Brevariehymnerna.

Clemens Blume, Unsere liturgischen Lieder. Das Hymnar der altchristlichen Kirche aus dem Urtext ins Deutsche umgedichtet, psychologisch und geschichtlich erklärt. Verlag Friedrich Pustet, Regensburg 1932.

Den vördnadsvärde och grundlärde professorn i liturgik i Frankfurt am Main teol. d:r *Clemens Blume* S. J. har i föreliggande arbete velat bjuda alla för de gamla brevारीehymnernas rätta tolkning och förklaring intresserade läsare, icke blott fackmän, en på livslånga studier